№ 36 ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 17 1902 ԿԻՐԱԿԻ ՓԵՏՐՎԱՐԻ 17 № 36

ԵՐԵՍՆԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ՄՇԱԿ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. կէս տարվանը 6 րուբ.
Առանձին համարները 5 կոպէկով.
Թիֆլիսում գրվում են միմիայն խմբագրատան մէջ.
Մեր հասցէն. Тифлисъ, Редакція «Мшакъ».
Համ Tiflis, Rédaction «Mschak».
Տելեֆօն № 253.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 ժամ (բացի կիրակի եւ տօն օրերից).
Յայտարարութիւն ընդունվում է ամեն լեզուով.
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10 կոպէկ.
Տելեֆօն № 253.

ՀԻՄՆԱԴԻՐ ԳՐԻԳՈՐ ԱՐԾՐՈՒՆԻ

Եկատերինէ Առաքելեան, Յովհաննէս Սիմէօնեան, Եկատերինէ Յակովլեւան, Սիմէօն եւ Սարգիս Մարկոսեանները, Վարդուհի Բաբայեանը, Նունէ եւ Յակովբ Մելիք-Բախտամեանները ցաւօք սրտի յայտնում են ազգականներին եւ ծանօթներին, առաջինը իր թանգագին եւ անմոռանալի ամուսնու, երկրորդը թանգագին եղբօր, երրորդը, չորրորդը, հինգերորդը եւ վեցերորդը իրանց հօրեղբօր եւ վերջինը իր աներոջ՝ ստատսկի սովէտնիկ

ՅԱՐՈՒԹԻՒՆ ՍԻՄԷՕՆԵԱՆ ՄԱՐԿՈՍԵԱՆԻ

մահը: Հոգեհանգիստ տեղի կունենայ շաբաթ երեկոյեան ժամը 7-ին. յուղարկաւորութիւնը կիրակի, ժամի 10½-ին դէպի Վանքի մայր եկեղեցին, իսկ թաղումը Վերայի գերեզմանատանը: 2—2

Արմաղ եւ Սաթենիկ Խօջամիրեանները, Եւգինէ եւ Մուշեղ Բալանթարեանները, յայտնում են, որ կիրակի, փետրվարի 17-ին, հանգուցեալ

ՌԻՍՏԻՍ ԽՕՋԱՄԻՐԵԱՆՑԻ

թաղման քառասունքին կը կատարվի հոգեհանգիստ Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցում: Պատարագի սկիզբը 10 ժամին: 2—2

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Կիրակնօրեայ զրոյց. Երկրաշարժից վնասվածների օգտին. Մատենագրութիւն. Ներքին լուրեր.—ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ. Ոչ-քաղաքական դէպքեր. Արտաքին լուրեր.—ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ. Մանրանկար.—ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ.—ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ:

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԿԻՐԱԿՆՕՐԵԱՅ ԶՐՈՅՑ

Երկրաշարժը մեզ, Թիֆլիսեցիներիս, մոռացնել տուեց, գոնէ առ ժամանակ, հասարակական մի խոշոր հարց, որ չորս տարին մի անգամ է հրապարակ գալիս: Դա մեր քաղաքային ձայնաւորների ընտրութիւններն են, որոնք կը կայանան այս տարի, երեւի մի երկու ամսից յետոյ:

Նախապատրաստութիւնները արդէն տեսնըվում են: Մի քիչ էլ կանցնի ժամանակ, եւ մեր քաղաքում երեւան կը գայ մի կենդանութիւն:

Սովորաբար մեռած ու նեխված է մեր հասարակական կեանքը: Ուզում էք տեսնել Թիֆլիսեցուն, պիտի գնաք կլուբները, թատրոնները, զուարճութիւնների տեղերը, այգիները: Ի՞նչ կը տեսնէք այդ տեղերում: Փոքրիկ, միկրոսկոպիական շահեր եւ չնչին հետաքրքրութիւն այնպիսի հարցերում, որոնք անմիջապէս կապ չունեն ստամոքսի եւ կրքի հետ: Ոչինչ ընդհանուր հասարակական հարց, ոչինչ կուլտուրական եւ մտաւոր բարձրագոյն հասկացողութիւններ: Մարդիկ ուտում խմում են—եւ երջանիկ են: Մարդիկ խոշոր գումարներ են դնում կանաչ սեղանի վրա եւ երջանիկ են, որովհետեւ մի կամ երկու ժամվայ խօսակցութեան նիւթ ունեն: Մարդիկ դատողութիւններ են անում մի որեւէ մօդայի արտիստի, երգչուհու մասին եւ երջանիկ են, որովհետեւ դրանով արդէն ապացուցած են համարում, որ իրանց համար է ասված, թէ «մարդը միայն հացով չէ ապրում»:

Մի խօսքով—հոգու եւ մտքի կատարեալ անդորրութիւն: Եռանդ եւ բարի ցանկութիւն միանգամայն անձնական յատկութիւններ են դառել. հաւաքական այն ահագին բազմութեան օգուտը, որ հասարակութիւն, քաղաք է կոչվում, միմիայն սաստիկ, անդիմադրելի յորանջով է պատճառում:

Ահա այսպիսի մի աստուածապահ անդորրութեան մէջ ձայնաւորների ընտրութեան հարցը օրվայ իրականութիւն է դառնում:

Պէտք է ընտրել: Ի՞նչ ենք ընտրում—Գործիչներ: Այնպիսի գործիչներ են դրանք, որոնց ձեռքը պիտի յանձնենք մենք մեր կենսական հարցերից ամենագլխաւորները: Մենք հաց ենք ուտում, մենք ման ենք գալիս, մենք հիւանդութիւնների ենք ենթարկված, մենք ունենք լոյսի կարօտ ամբոխ: Մեր գործիչները պիտի հոգս անեն այդ բոլորի մասին: Հասկանալի է, ուրեմն, թէ որքան կարեւոր են այդ ընտրութիւնները:

Այս կարեւորութիւնը ընդհանուր է, նա տեղական հանգամանք չունի: Չը կայ քաղաք, որ այսպիսի պէտքեր եւ այսպիսի հարցեր չունենայ: Ամեն տեղ մարդիկ են ապրում: Եւ հաւատացած կարող ենք լինել, որ մեր Հին-Նախիջեւանի Թուրք մանրավաճառն էլ ունի նոյն պահանջները իր քաղաքային ինքնավարութիւնից, ինչ զգում են հէնց նոյն-իսկ Թիֆլիսում:

Բայց Թիֆլիսի ընտրութիւնները ունեն իրանց տեղական, առանձնայատուկ կերպարանքը, գոյնը: Ամենքը գիտեն թէ ինչ գոյն է դա: Վերջին տասը տարիների ընթացքում քաղաքային ընտրութիւնները ահագին աղմուկ եւ իրարանցում են պատճառում, վերացնելով քաղաքացիների միջից համերաշխութեան գաղափարը: Եւ որտեղից լինի համերաշխութիւն, երբ վրացիները հանգուցեալ Գիօրգի Ծերեթելին անուանում էին դաւաճան այն պատճառով, որ նա ձայնաւոր ընտրվեց եւ չը հրաժարվեց:

Իսկ ինչո՞ւ էին վրացիները այդպէս վարվում իրանց լաւագոյն գործիչների հետ: Որովհետեւ ընտրութիւնների ժամանակ մի, դիցուք, սօլօլակցի տուզ ասպարէզ էր եկել իբրեւ ձայնաւորի թեկնածու եւ ուզում էր ընտրվել անպատճառ, ոչ թէ այն պատճառով, որ նա իր մէջ մի առանձին կոչում է զգում ծառայելու քաղաքի բարօրութեան, ոչ թէ այն պատճառով, որ գիշեր ցերեկ նա խորովվում է հասարակական բարիքի համար, այլ լոկ այն պատճառով, որ նա հայ է: Հայ է նա, եւ հայ ընտրողները նրան պիտի տան իրանց սպիտակ քուէները. հայ է նա, եւ իրաւունք ունի անպատճառ ընտրվելու: Վնաս չունի, եթէ նա հայ է միայն նրանով, որ հայի ազգանուն է կրում: Վնաս չունի, եթէ նա միայն այդ օրն է յիշել թէ ինքը հայ է, իսկ միւս ժամանակներում ոչ միայն չէ յիշում այդ, այլ եւ ամօթ է համարում այդպիսի յիշողութեան դիմելը: Եւ երբ նա ուզում է ընտրվել եւ ընտրվում է միմիայն այն պատճառով, որ հեռաւոր պապերից հայի ազգանուն է ժառանգել, ինչո՞ւ նոյն իրաւունքը չը պիտի ունենայ վրացին, որ նոյնպէս ունի վրացական ազգանուն, նոյնպէս իրան համարում է իր ազգի անդամ:

Ահա մեր տեղական, Թիֆլիսեան գոյնը: Աւելորդ է այստեղ յիշեցնել, թէ տարիների ընթացքում լրագրութեան մի յայտնի մասի մէջ որքան է հայութիւնը հարուածներ կրել այս պատճառով, Թիֆլիսի դումայի պատճառով: Աւելորդ է ասել, թէ մարդակերների համար մի խեղճ հալաբարցի արհեստաւոր որքան ատելի է եղել միայն այն պատճառով, որ Երեւանեան հրապարակի քաղաքային տան մէջ ձայնաւորական աթոռ ունեցողները հայ տէրտէրի ձեռքով մկրտված մարդիկ են:

Չը գիտեմ, այս ազգայնական խաղը կը կրկնվի եւ այս տարի, թէ մարդիկ արդէն խելօքացած կը լինեն: Ես ամենեւին այս հարցի մասին չեմ ուզում խօսել այսօր: Ես մի քաղաքացի եմ եւ հէնց իմ տեսակէտից, այսինքն քաղաքացու տեսակէտից եմ նայում ընտրութիւններին: Եւ այդ պատճառով էլ կը յիշեմ ընտրողական պայքարի մի երկու հանգամանքներն էլ:

Ինչպէս յայտնի է, ընտրութիւնների ժամանակ երեւան են գալիս կուսակցութիւններ էլ—հին սերունդ, նոր սերունդ: Իւրաքանչիւր կուսակցութիւն, ինչպէս առհասարակ լինում է ամեն տեղ, ունի իր դրօշակը, իր դաւանանքը: Յայտնի է, օրինակ, որ «Դվորցովայա նումերներ» կուսակցութիւնը ընտրութիւնների տէրն ու տնօրէնն է. այդտեղ է Թիֆլիսի բուրժուազիան, որ ձայնաւորական տեղեր է բաժանում ինչպէս կամենում է: Նրա դէմ դուրս է գալիս «երիտասարդ» անուանված կուսակցութիւնը: Սա գիտէ, որ ինքը փոքրամասնութիւն միայն կարող է կազմել դումայում. բայց այդ փոքրամասնութիւնն էլ հարկաւոր է՝ ընդդիմադիր տարր, «օպպօզիցիա» կազմելու եւ բուրժուազիայի դէմ կռւելու համար:

Յիշենք, վերջապէս, եւ այն, որ Թիֆլիսի ներկայ դուման Ռուսաստանի մէջ առաջիններից մէկն է իր ինտելիգենտ ձայնաւորների թւով:

Եւ այսպէս, ամեն ինչ կայ մեզանում. ազգային դրօշակ, հին եւ նոր սերունդ, պահպանողական բուրժուազիա եւ ընդդիմադիր երիտասարդ կուսակցութիւն, ինտելիգենցիայի մի մեծ համախմբում:

Քաղաքացին նայում է այդ բոլորին եւ համոզվում է, որ ոչինչ չէ պակասում իր երջանկութեան համար: Բայց ի՞նչ է ասում ինքը, քաղաքը:

Ահա հարց: Այդ հարցը ամեն քայլում ձեզ հետ է: Եւ որքան է չարչարում ձեզ: Ով ապրել է Թիֆլիսում վերջին 6—7 տարիների ընթացքում, նա կասէ ձեզ, որ քաղաքը գնալով ոչ թէ առաջադիմում է, այլ յետադիմում է, այն էլ բաւական նկատելի քայլերով:

Անմխիթարական իրողութիւն,—այսպէս կասէր մի աւելի բարեկարգ քաղաքի բնակիչ: Բայց մենք, Թիֆլիսում ապրողներս... Օ՛, մենք յուսահատվելու, դժգոհ լինելու ոչ մի հիմք չունենք:

Գոնէ ես, իբրեւ քաղաքացի, այսպէս եմ հասկանում:

Երբ բարձրանում է քամին եւ Թիֆլիսի փողոցները լցվում են փոշու խիտ ամպերով, ես ոչինչ եմ համարում, որ կուլ եմ տալիս փոշին, թաղվում եմ հողային ամպերի մէջ. ես չեմ անիծում մեր կարգերը, այլ ահագին բարոյական ոյժ եմ ստանում դիմանալու, որովհետեւ հէնց այդ րոպէին էլ գիտեմ, որ մեր դումայում կայ ընդդիմադիր կուսակցութիւն, բաղկացած երիտասարդութիւնից:

Բոլորովին աւերվել են մեր փողոցները. խուլ, յետ ընկածների մասին, խօսք էլ չէ կարող լինել, բայց ահա Գօլօվինսկի պրօսպեկտը, Թիֆլիսի զարդը, ուր սիրում է օր անց կացնել Թիֆլիսի բարձր դասակարգը: Երբ մի-մի անցնում եմ այդ փողոցով, երբ իմ ոտը ընկնում է տրօտուարների դէս ու դէն ծռված քարերի արանքը, ես ամենեւին ցաւ չեմ զգում, իմ մտքումն անգամ չէ անցնում ամօթ համարել առաջին փողոցի այդ դրութիւնը Կովկասի մայրաքաղաքի համար: Որովհետեւ շատ լաւ գիտեմ, որ մեր դումայի մէջ վաղուց, շատ վաղուց կազմված է կատարելագործված սալայատակման ծրագիրը: Նա կայ, այդ ծրագիրը. մի-մի լոյս է ընկնում, մի-մի լրագիրները հաղորդում են, որ այդ ծրագրին վերաբերվող գործի վրա այս ինչ թուղթն էլ աւելացաւ: Օ՜, գիտէք ինչ է նշանակում սա: Թող իրականութեան մէջ կարգին փողոց չունենանք. հօ թղթի վրա կայ ամենասիրուն փողոցների մի ամբողջ ցանց:

Աղօտ ու խեղճ են մեր փողոցային լապտերները. փողոցներ կան, նոյն-իսկ կենտրոնական մասերում, որոնց կէսը ընկղմված է անթափանցելի խաւարի մէջ: Արդէն շատ նահապետական է դարձել մեր լուսաւորութիւնը, արդէն ամենքը գիտեն, որ մենք շատ խեղճ ու կրակ ենք այդ կողմից: Բայց ես, իբրեւ քաղաքացի, ամօթ չեմ զգում այդ բանից: Գիտեմ, որ վաղուց մեր Թիֆլիսը ծոցում դրած ունի ելեկտրական լուսաւորութեան ծրագիրը: Հնագէտները միայն կարող են գտնել, թէ Քրիստոսի ո՞ր թուականից է սկսված այդ գործը: Բայց այդ ոչինչ: Ես հետաքրքրութեամբ հետեւում եմ մեր դումայի գործունէութեան, ունեմ լաւ յիշողութիւն եւ չեմ մոռանում երբէք, որ երկու տարի առաջ Թիֆլիս էր եկել ելեկտրական լոյս մատակարարող ընկերութեան ներկայացուցիչը: Իսկ սա նշանակում է, որ ելեկտրական լոյս մենք արդէն ունենք. ուր կրակ կայ, այնտեղ եւ ծուխ է երեւում: Եթէ չը լինէր ելեկտրական լուսաւորութիւն, ինչ գործ կարող էր ունենալ մեզ մօտ ընկերութեան ներկայացուցիչը: Եթէ նա եկած լինէր «ցօլխալի» ձուկ ուտելու, լրագիրները հօ չէին շտապի աւետել, որ նա եկել է:

Նստում ես Թիֆլիսի ձիաքարշի վագօնում: Կարծես, րէլսերի վրայով չեն խեղճ ձիաները քաշում վագօնը, այլ լեռնային մի քարքարոտ ճանապարհով. անդադար երերվում է վագօնը, անդադար ցած ու բարձր է անում, կարծես նաւ է ալիքների մէջ: Մարդու գլուխը շշմում է, բայց այդ շշմած դրութեան մէջ էլ յիշում ես, որ քաղաքային վարչութիւնը ելեկտրական երկաթուղի կառուցանելու մասին է խորհուրդներ անում տարիներից ի վեր եւ ժպտում ես այդ սիրուն ապագայի դիմաց: Թող բելգիական ընկերութիւնը տիկնիկների պէս խաղացնէ մեր բոլոր ձայնաւորներին, բայց մենք հաւատում ենք, որ վաղ թէ ուշ յաղթողը քաղաքը պիտի լինի, որովհետեւ նրա ներկայացուցիչները անդադար խորհուրդ են անում, որովհետեւ մեր ընդդիմադիր կուսակցութեան մէջ կան նշանաւոր հռետորներ, որոնք գիտեն ռումբերի մի ամբողջ տարափ թափել իրանց հակառակորդների գլխին:

Դուրս էք գալիս շուկայ՝ ձեր տան համար ուտելիքներ առնելու: Ամեն տեղ խաբում են. մի տեղ հոտած ձուկ են կապում ձեր գլխին, մի տեղ գոմշի միս են տալիս ձեզ տաւարի մսի փոխարէն, հին փչացած ձուն կաւիճով սպիտակացնում են, նորի տեղ ծախում: Եւ առնում են, ինչ կամենում են: Գիտէք այդ բոլորը անտրտունջ: Իմացէք, որ մեր դումայում 74 հատ զանազան յանձնաժողովներ են կազմված մեզ երջանկացնելու համար, եւ դրանցից մէկը, անշուշտ, հսկում է շուկայի վրա: Էլ ինչ էք ուզում: Հօ հաւաքվում են այդ յանձնաժողովները, հօ արձանագրութիւններ են կազմվում...

Ուրիշ շատ եւ շատ «գեղեցկութիւններ» էլ ունի մեր քաղաքը:

Եւ ահա գալիս են ընտրութիւնները: Մէկը կը յիշէ, որ ինքը հայ է ծնված, միւսը ծրագիրներ կը դնէ, երիտասարդութիւն, ընդդիմադիր կուսակցութիւն կը կոչէ եւ մի ուրիշը կը յիշեցնէ մեզ, որ պատիւ է ինտելիգենտ ձայնաւոր ունենալը, որովհետեւ Թիֆլիսը դրանով Ռուսաստանի առաջնակարգ քաղաքների ցուցակն է մտնում: Բառեր, բառեր, բառեր...

Իսկ հին, ալեւոր Կուրը հոսում է օր ու գիշեր եւ չէ տեսնում իր ափերի վրա մի կարգին գործ:

Լ.

ԵՐԿՐԱՇԱՐԺԻՑ ՎՆԱՍՎԱԾՆԵՐԻ ՕԳՏԻՆ

Երկրաշարժից վնասվածների օգտին ստացանք հետեւեալ նուիրատուութիւնները.—1) 112 ր. 40 կ., որ նուիրել են Թիֆլիսի Հայուհեաց Բարեգործական ընկերութեան վարչութիւնը, արհեստանոցի ուսուցչական խումբը եւ աշակերտուհիները: 2) 15 րուբլի, ժողոված օր. Ն. Օքրոյեանի ձեռքով հետեւեալ անձերից.—օր. Ն. Օքրոյեան 2 ր., փոքրիկ Ս. Պետրոսեան 2 ր., օր.օր. Շ. Ք., Ե. Պատկանեան, Ս. Յակոբեան, Ե. Զ., Ն. Աբրահամեան, տ. Ս. Խուդավերդեան, տ. Ղ. Անագչեան, օր.օր. Եփ. եւ Մ.

Մեսամիկենեանցներ. տ. Ն. Պալլատա, օր. Վ. Գ. եւ Ո՛ն—1-ական րուբլի։

Ընդամենը 127 ր. 40 կ., իսկ նախկին ստացածի հետ միասին 987 ր. 86 կ..

ՄԱՏԵՆԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

Պերճ Պռօշեանց. „Յունօն“. վիպակ. 317 եր. գ. 1 ր. Թիֆլիս 1901 թ.

«Ասիական ազգերը սովորաբար չատախօս եւ ամեկտղապատում են. երկու խօսքով ասելիքը՝ կարճ կտրելու փոխարէն՝ նրանք համեմում են զանազան առածներով եւ դատարկ ու ամեկտղ միջնադէպքերով» («Յունօն», գլ. ԻԲ. եր. 219)։

Ռուսահայ գրողներն էլ, իբրեւ ասիացիներ, չատ «ամեկտղապատում» են, եւ նրանցից տաղանդաւորների մէջ չը կայ մէկը, որ աւելի ամեկտղապատում լինի, քան այդ հատուածի հեղինակ Պերճ Պռօշեանցը։

Հեղինակի այդ պակասութիւնը մեծ չափով աչքի է ընկնում նաեւ «Յունօն» վիպակի մէջ, որ, սակայն, մեր կարծիքով, պէտք է դասել պ. Պռօշեանցի աջող գրուածքների չարքը։

Վիպակի նիւթը չատ հետաքրքրական է։ Հեղինակը, պաշտօնական գործերով ճանապարհորդելով Նոր-Բայազէտի գաւառի Դարալագեազի եւ Զանգեզուրի գիւղերը, հանդիպում է Յունօ անունով մի աւազակապետի, մօտ ծանօթանում է նրա հետ, գիտում է ժողովրդի վերաբերմունքը դէպի այդ աւազակապետը, ուսումնասիրում է նրա հոգեբանութիւնը եւ աւազակ դառնալու պատճառները։

Եթէ վիպակը բէլէտրիստական ձեւով կովկասեան աւազակութեան պատճառներից մէկը լուսաբանելուց զատ ուրիչ ոչինչ չը տար մեզ, այդ դէպքում էլ նա արժանի կը լինէր ուշադրութեան ընթերցողների կողմից, բայց, բացի դրանից, հեղինակը այդ վիպակում դուրս է բերում մի քանի ժողովրդական տիպեր (օրինակ, Ղուշչիբիլակ գիւղի տէրտէր Մ.-ի եւ ջ ա ն ա ւ ա ր Պօղոսի տիպերը), վերարտադրում է վերին աստիճանի հետաքրքրական գծեր ժողովրդի կեանքից եւ ծանօթացնում է ընթերցողին ժողովրդի աշխարհայեացքի եւ հոգեբանութեան հետ։

Այդ վիպակի, ինչպէս առհասարակ Պռօշեանցի բոլոր գրուածքների մէջ, ժողովուրդը ինքն է խօսում, իր յատուկ ոճով եւ, թող թոյլ տրվի ինձ ասել, նոյն-իսկ իր չեչտով (ինձ գոնէ թւում է, թէ ես Պռօշեանցի գրուածքները կարդալիս լսում եմ ժողովրդի մարդուն յատուկ չեչտը), եւ դրանումն է Պռօշեանցի գրուածքների գլխաւոր հրապոյրը, որ երբեմն մոռացնել է տալիս հեղինակի մեղանչումները գեղարուեստի տարրական կանոնների դէմ։

Այդպիսի մեղանչումներ չատ կան «Յունօն» վիպակում։

Յունօն, այդ՝ մի պատահական պատճառով աւազակ դարձած մարդը, խեղճերի պաշտպան եւ ժողովրդակերների պատուհաս այդ ասպետը, լսելով, որ հեղինակը մի տեղ գովել է իր տիպի աւազակներին, ուղեկից է դառնում նրան (Նազօ կեղծ անունով), որպէս զի ճանապարհին պաշտպանէ նրան թուրք աւազակներից։ Երկրորդ օրը նա խիմանում է, որ գաւառապետի օգնականը երեկոյեան պէտք է բազմաթիւ կօզակներով ու չափարներով մտնէ իրանց գիւղն ու չրջապատէ իր տունը, ուստի եւ ներողութիւն է խնդրում իր ուղեկից պաշտօնեայից, որ չէ կարող այլ եւս ընկերանալ նրան, որովհետեւ չտապելու է իրանց գիւղը։ «Ոտիս տակին կրակ է վառւում... Էսօր մեր Յունօյի համար բոլէն ոսկի է...», ասում է նա, բայց հեղինակը այդտեղ ստիպում է նրան «չատախօս եւ ամեկտղապատում» ոճով պատմել, թէ ինչպէս է Յունօն աւազակ դարձել։

Վիպակը վերջանում է Յունօյի մի «ամեկտղապատում» եւ, պէտք է աւելացնել, անընական մենախօսութեամբ, որի վերջին մասը միայն (առաջին մասը հեղինակը բառ առ բառ մէջ չէ բերում) 14 երես է բռնում... Եւ ինչպէս է լսում հեղինակը այդ մենախօսութիւնը։ Յունօն մի ժայռի վրա թեք ընկած նայում է Սեւանայ լճին ու մենախօսում, հեղինակը ճանապարհից նկատում է նրան, իջնում է ձիուց, մօտենում է, գոռում, անունը տալիս է, չէրքէզկայի փէշը քաչում է, բայց նա ոչինչ չէ լսում, ոչինչ չէ զգում։ Հեղին-ակը բոլորովին մօտենում է, կռանում է, նայում է «ճիշտ երեսին», բայց Յունօն նրան չէ տեսնում եւ չարունակում է, ի ձանձրութիւն ընթերցողների, իր անվերջ մենախօսութիւնը, որ իբր թէ մի արդարացուցիչ ճառ է իր խղճի առաջ, իսկ իրօք հեղինակի ձեռքում մի միամիտ միջոց՝ ընթերցողների առաջ բանալու մի պօլիչինէլի գաղտնիք, նրանց հասկացնելու, որ Նազօն եւ Յունօն մի եւ նոյն անձնաւորութիւնն են,—մի բան, որ ընթերցողները չատ վաղուց հասկացել են,—եւ մի կերպ վերջ ու լուծումն տալու իր վիպակին։

Գրելու այդպիսի հակագեղարուեստական ձեւի եւ արդէն յիչված աւելորդախօսութեան չնորհիւ Պռօշեանցի վիպակը, որ պէտք է կարդացվէր Էմարի եւ Կուպէրի վէպերի նման սրտատրոփ անհամբերութեամբ, կարդացվում է տեղ-տեղ ձանձրոյթի զգացմունքով։

Մի ֆրանսիացի հեղինակ իրաւամբ ասում է, թէ ընթերցողներին ձանձրացնելու գաղտնիքը՝ ամեն բան ասելումն է կայանում։ Զարմանալի է, որ մեր վիպագիրները աշխատում են ասել ոչ միայն ամեն բան, ինչ որ վերաբերվում է հարցին, ոչ մի աչխատանք չը թողնելով ընթերցողի երեւակայութեան համար, այլ եւ մի տարօրինակ չռայլութեամբ կուտակում են աւելորդաբանութիւն աւելորդաբանութեան վրա։

Վերջացնելով՝ չենք կարող չը չեչտել Պռօշեանցի բոլոր գրուածքներում նկատվող երկու առանձնայատկութիւն,—մէկը՝ արժանաւորութիւն, միւսը՝ պակասութիւն,—ոճի հարստութիւնը ժողովրդական արտայայտիչ դարձուածքներով ու խօսքերով, եւ նկարագրութիւնների ծայրայեղ նատուրալիստականութիւնը։

Թուրք Նասիր բէգի վրանում հեղինակը Յովսէփ գեղեցկի դերն է խաղում Նասիր բէգի կնոջ վերաբերմամբ։ Այդ պատիւ է բերում, ի հարկէ, հեղինակին, բայց այդ կնոջ գործ դրած գայթակղութեան միջոցների մասին խօսելիս, նա զուր է à la Զօլա նկարագրում այդ քըրդուհու մերկ փորը «միջակէտում ուշադրութիւն գրաւող կլորիկ փոսիկով, աւելի պարզ ասած՝ պորտով»․

Յովսէփ գեղեցկից կարելի էր սպասել աւելի «պատուց» նկարագրութիւն։

Թող թոյլ տրվի մեզ երկու փոքրիկ նկատողութիւն էլ անել։

Մարդակազմութեան ո՞ր դասագրքում է կարդացել հեղինակը, թէ մազերի արմատները ամրացած են լինում ուղեղի ծալքերում («վարդապետի ձիւնափայլ խիտ մազերի արմատները ամրացած էին, անչուշտ, մի թարմ ուղեղի ծալքերում», եր. 67)։ Եւ յետոյ, ինչու է հեղինակը իր ժողովրդական «համ ու հոտով» ոճը փչացնում այսպիսի միջնադարեան նախադասութեամբ՝ «ոչ մի ճարտարարուեստ ճարտարագէտ իր բնական հանճարի ճարտարութիւնը ճարտարահմուտ կերպով գործ դնելուց եւ այլն» (եր. 171)։

Տ. Ց.

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Շամախեցիների օգտին նչանակված երեկոյթը գրաւել էր Թիֆլիսի արտիստական թատրոնի դահլիճում մեծ բազմութիւն։ Վօդեվիլների մէջ մասնակցում էին սիրողներ եւ Ադէլհէյմ եղբայրները, որոնք մեծ աչխուժութեամբ կատարեցին իրանց դերերը։ Սիրողների մէջ աչքի էին ընկնում Օպօչինին եւ օրիորդ Խատիսեան։ Կօնցերտային բաժնում մասնակցեցին Փուղինեանի խումբը, որ ածում էր մանդոլինայի վրա, երգչուհիներ՝ Գուչչինա, Ասատուրեան, Շուլգինա եւ Լենսկայեա, երգիչներ՝ Մակսակօվ, Կամիօնսկի, Բօրիսենկօ եւ Սեբերեակօվ։

—

«Новости» լրագրին հաղորդում են Մօսկվայից, թէ յօգուտ Շամախու երկրաչարժից վընասվածների առաջիկայ մեծ-պասին կը տրվեն օպերային մի չարք ներկայացումներ Մօսկվայի Մեծ թատրոնում։ Ներկայացումներին կը մասնակցեն օպերային խմբի ամենալաւ ոյժերը։ Ներկայացումների ծրագիրների վրա ձեռանկարի միջոցով նկարված կը լինեն զանազան գեղարուեստական տեսարաններ, որոնց նիւթը վերցրած կը լինի չամախեցիների առօրեայ կեանքից։

—

Բագուի նահանգական դատարանի քրէական բաժանմունքի առանձին նստաչրջանը, որ պէտք է տեղի ունենար Շամախում այս փետրվար ամսին, այդ քաղաքում եւ նրա չրջականերում պատահած աղէտի պատճառով այլ եւս չի կայանայ։ Այն կալանաւորները, որոնց դատը պէտք է քննվէր այդ նստաչրջանում, Շամախու բանտից տեղափոխված են Բագուի բանտը եւ նրանց դատը կը քննվի Բագւում։ Շամախու չրջանի դատական միւս գործերը քննելու համար՝ նահանգական դատարանի անդամները կը գնան Շամախի առաջիկայ մայիս ամսին։

—

Թիֆլիսի պօստ-հեռագրական չրջանի կառավարիչը իր կողմից թոյլ է տուել պ.պ. Կարաբէկօվին եւ Շուչու քաղաքացի Բուչարեանին աւտոմօբիլներ բանեցնել Բօրժոմի, Ախալցխայի եւ Ախալքալաքի մէջ թէ ճանապարհորդներ եւ թէ ապրանքներ տեղափոխելու համար։ Աւտոմօբիլները պէտք է երթեւեկեն մի ժամում 30 վերստի արագութեամբ։

—

«Донская Рѣчь» լրագրին հեռագրում են Եալտայից փետրվարի 11-ին, թէ կոմս Տօլստօյի առողջութիւնը վերջին օրերի ընթացքում էական փոփոխութիւններ չէ կրել. աւելացել է միայն հիւանդի թուլութիւնը։

—

Զորեքչաբթի, փետրվարի 13-ին, պ. Ամօն, տեղական դերասանների եւ սիրողների մասնակցութեամբ, վրաց ազնուականների թատրոնում ներկայացրեց Գուցկօվի «Ուրիէլ Ակօստա»։ «Երիտասարդ Գերմանիայի» այս կլասիքական դրամայի գլխաւոր հերոսը գրաւել է եւ գրաւում է ողբերգու դերասաններից չատերին։ Բայց այս տեսակ դրամաներ խաղալիս մեծ խնամքով պէտք է վերաբերվել դէպի անսամբլը։ Պ. Ամօի խաղը Ուրիէլի դերում բաւական անհամաչափ էր—մինչեւ երրորդ գործողութիւնը զուրկ էր ապաւորութիւնից. իսկ երրորդ գործողութիւնից սկսած մինչեւ վերջը աջող. առանձնապէս ինքնադատապարտութեան եւ վերստին զղջման տեսարանը չատ աչխոյժ եւ կրակոտ կերպով տարաւ։ Բայց ազատամիտ, ըմբոստ հրէայի ներքին աչխարհն ալեկոծող տարերային ոյժը պակասում էր նրա խաղում։ Ցամենայն դէպս նա ցոյց տուեց այն՝ ինչ որ կարող էր. պարոնը, անկասկած, զուրկ չէ չնորհքից եւ ժամանակի ընթացքում կարող է մեր դերասանական խմբում պիտանի մի ոյժ դառնալ։ Տիկին Զարէլի Յուդիթը տեղ-տեղ միայն կարելի էր բաւարար համարել. այն ինչ օր. Վարդուհու Եսթերը աւելի աջող էր։ Պ. Միրաղեանի Վանդէրստադէն աւելի գոհացուցիչ էր քան թէ Բէն-Ակիբան. վերջինս պէտք է չատ խոհուն եւ լուրջ կերպով ներկայացվէր։ Պ. Միրզոյեանի դը Մանտօսը նզովքի տեսարանում լաւ էր. իսկ պ. Պարոն-Սարգսեանի դը Սիլվան չատ միօրինակ էր եւ թոյլ։ Թատրոնում բաւական մեծ հասարակութիւն կար։

—

Հաղորդակցութեան ճանապարհների մինիստրութիւնը հարկաւոր համարեց պարտաւորեցնել ռուսական բոլոր երկաթուղիական գծերի վարչութիւններին՝ հեռախօսի թելեր անց կացնել կայարանների միջեւ։

—

Համառուսական տնայնագործական ցուցահանդէսի վարչութիւնը յայտարարում է, որ ցուցահանդէսը կը բացվի մարտի առաջին թըւերում։ Ցուցահանդէսի հետ միաժամանակ կը բացվի նաեւ տնայնագործութեան ասպարէզում գործողների համաժողովը։

—

Դեղատներ բանալու համար այժմ պահանջվող առանձին իրաւունքը ոչնչացնելու հարցը, մայրաքաղաքի լրագիրների ասելով, համակրութիւն չը գտաւ կառավարչական չրջաններում։ Բայց դրա փոխանակ դեղատներին վերաբերեալ այժմեան կարգերը բարւոքելու համար՝ կազմված է նոր կանոնադրութիւն, որ չուտով օրէնքի ոյժ կը ստանայ։

—

Մեզ ուղարկված է Թիֆլիսի Հայոց Բարեգործական Ընկերութեան օգտին յունվարի 20-ին տրված պարահանդէսի հետեւեալ հաչիւը։ Մ ո ւ տ ք՝ տոմսակներ եւ պրեմիաներ վաճառելուց ստացված է 1,526 ր. 20 կ., ծաղիկներից, թէյից եւ չամպայնից 460 ր. 70 կ.։ Ընդամենը 1986 ր. 90 կոպ.։ Ծ ա խ ք՝ դահլիճը իր սարքով 116 ր., երաժչտութիւնը ասիական եւ եւրօպական 95 ր., բուֆէտի եւ Thcepaus-ի սարքելը 143 ր. 65 կ., կօտիլիօն եւ ծաղիկներ՝ 72 ր. 40 կ., տպագրութեան եւ յայտարարութեան ծախք 35 ր. 85 կ., քրէհով չորերի, գրիմի, յուչարարի, դաչնամուր լարողի եւ մանր ծախսեր 21 ր., ծառաներին եւ մչակներին 26 րուբլի, տոմսաչների մարկաներին 75 րուբլի, ընդամենը 584 րուբլի 90 կոպէկ։ Զուտ մնացորդն է 1,402 րուբլի։ Վարչութիւնը յայտնում է իր խորին չնորհակալութիւնը, պարահանդէսի երաժչտական բաժնում բարեհաճ մասնակցողներին՝ տիկ. Գաբունիա-Ցագարելիին, պ.պ. Արմէնեանին, Վիլչաուլին, Մամաջանին, Մանդինեանին, Միրաղեանին, ժողովրդական երգերի եւ ասիական գործիքների վրա ածող սիրողներին, կապիտան Նացվալօվին պարերը կառավարելու համար, «Մչակ»-ի, «Տարազի», «Тифл. Листокъ»-ի «Нов. Обозр.»-ի խմբագրութիւններին յայտարարութիւնները ձրի տպելու, իսկ «Кавказъ»-ին «Նոր-Դար»-ին զիջումով տպելու համար»։

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Անցեալ Աստրախանի կօնսիստօրիան տեղիս գործա[...] անուամբ ուղարկել է կառուցվելիք եկեղե[...] մակարդակը, որը կազմել է հայազգի ինժե[...] Մութաֆեանը։ Կօնսիստօրիան պատուիրե[...] կրկին անգամ ժողով գումարել այդ հարցի [...]մար եւ նոր արձանագրութիւն կազմել, ուղարկված մակարդակը ներկայացնել եր[...] կառավարչապետին ի հաստատութիւն։ Եկե[...]ցին պէտք է չինվի արեւելեան ճաչակով, [...] Անիի եկեղեցիներին»։

—

ԵՐԵՒԱՆԻՑ մեզ գրում են. «Այսօր քաղ[...] ս. Սարգիս եւ ս. Յովհաննէս եկեղեցիներ[...] ուր անցեալ կիրակի ընտրութիւն չը կայաց[...] տեղի ունեցան պատգամաւորական ընտր[...]թիւններ։ Ուրեմն չուտով կը նչանակվի հո[...] բարձական ընտրութիւն։ Մենք դարձեալ [...] չենք ասում ընտրութիւնների աջողութ[...] մասին, որովհետեւ պատգամաւորների [...] դրված է իրաւունքների խնդիրների լուծ[...]

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Գօգօլի [...] տակը յարգելու համար նորերս երկրիս կ[...] վարչապետ գեներալ-լէյտենանտ Սուբբօտ[...] որը իր վեցամսեայ պաչտօնավարութեան մանակամիջոցում ցոյց տուեց գործունէու[...] անհագին եռանդ—առաջարկեց կազմել մի [...] նաժողով։ Այժմ մանածողովը լուրջ կե[...] զբաղված է յօբելեանի ծրագրի մչակութեա[...] Յօբելեանը կատարվելու է առանձին առա[...] մի քանի հիմնարկութիւնների մէջ զանա[...] ժամանակներում»։

—

ԳԵՏԱԲԷԿԻՑ (Գանձակի գաւառ) մեզ գր[...] են. «Մինչեւ փետրվարի 8-ը մենք համա[...] ձիւնի երես չը տեսանք. իսկ մինչեւ այդ [...] մանակ Զարդախլու գիւղում երեւացել էին [...] քանակութեամբ առնէտ եւ աղուէս, ո[...] սարսափելի կերպով կոտորում էին մկնե[...] Գիւղացիք չատ անգամ ականատես են [...] առնէտներին մկներ կոտորելիս։ Աղուէս[...] նոյնպէս յետ չեն մնում առնէտներից, եւ [...] պատճառով գիւղացիք արգելում են ա[...] աղուէսներին։ Փետրվարի 8-ին այստեղ [...] ձիւն, որը ծածկեց թէ սար եւ թէ ձոր 3[...] չոկ հաստութեամբ։ Այդ բանը գիւղացի[...] ուրախացրեց, որովհետեւ երկիրը խիստ [...] րային էր եւ կարող էր երկրագործին [...] վնաս պատճառել»։

—

ԱԽԱԼՔԱԼԱՔԻՑ մեզ գրում են. «Մի[...] վերջին տարիներս իւրաքանչիւր ամառ [...] գաւառի սարերում ձիաւոր պահակախմ[...] էին պահվում աւազակութեան դէմ մաքա[...]լու համար, թէեւ, պէտք է ասել, մեր խա[...] գաւառում աւազակներ համարեա երբէք [...] եղել. եւ այդ բանը գիւղական ազգաբնակ[...]թեան վրա տարեկան նստում էր երեք հա[...] րուբլի. իսկ հանգուցեալ գաւառապետ Թ[...] խան-Մօուրավօվի օրով, մի ամառ, երբ [...] թիօնեթցի ձիաւորներ էր բերել տուել, [...] հազար րուբլի հաւաքեցին գիւղացիներից։ [...]մա գիւղացիները, բարեբախտաբար, ազա[...] են այդ հարկից։ Չը ծախսված մնացել [...] մօտ 1250 րուբլի։ Մօտ ժամանակներս գիւ[...]ցիներից համաձայնութիւններ առան, որ այդ գում[...] գործադրեն Ախալքալաքում գաւառական [...] րոցական մուզէյ բանալու սկզբնական ծախս[...] համար։ Բացի այդ գումարից՝ ապագայ մուզ[...] աստիճանաբար հարստացնելու համար՝ [...] քանչիւր տարի պէտք է ամեն մի գիւղա[...] ուսումնարանի գումարներից գործադրվեն [...] 20-ական րուբլիները, որ գիւղացիները [...] մակերիներով յանձն էին առել իրանց [...] ուսումնարաններում մարմնամարզութիւն [...]րեցնելու համար, որը հիմա չի աւանդվ[...] Այդ աղբիւրից տարեկան գոյանում է 280 րու[...] որ ամբողջովին պէտք է գործադրվի մուզ[...] վրա։ Հաւանական է, որ մուզէյը սկզբի [...]ներում տեղաւորվի քաղաքային դպրոցի [...] որա գիւղատնտեսական բաժնի չինութեան [...] ի հարկէ, առանց վարձատրութեան»։

—

ՇՈՒԼԱՎԵՐԻՑ մեզ գրում են. «Դեկտեմ[...] եւ յունվար ամիսների կատարեալ գարնա[...] եղանակներից յետոյ, երբ արդէն դաչտ[...] ցվել էին ձնծաղիկներով, իսկ այգիները [...] չակով, հիմա էլ սկսել է չարունակ ձիւն [...] Գիւղացիք մնացել են չուարած. չը գիտեն [...] անել. մի դարդը երկու է դառել, երեխան[...] համար մտածել, թէ անասունների. փող գ[...]

...լուց յետոյ հնչա է ալիւր ճարել, բայց որտեղից գտնել խոտ ու դարման, քանի որ ոչ ոք չունի։ Վերջին տարիների անբերրիութեան պատճառով լծկան անասուններին այնքան բարակել են, որ հարաքաթից ընկել են։ Չը կան գոնէ մսացու ապրանքներ, որոնց ծախելով կարելի լինէր միւսների գոյութիւնը պահպանել։ Համարեա ամբողջ Բօրչալուի գաւառում յայտարարված է «ժանտախտ» հիւանդութիւնը։ Արգելված է գաւառից այստեղ մսացու բերել, իսկ մսավաճառները գիւղական իշխանութեանը գրաւական տալով, պարտաւորվել են միշտ գէրացրած եզներ ու կովեր մորթել եւ ծախել նշանակած սակագներով։ Մի ամիս առաջ սաստիկ հիւանդութիւն էր տարածված ոչխարների մէջ եւ կոտորեց չատ հօտերի կէսից աւելին։ Եկան դրա համար անասնաբոյժեր, բայց ոչ մի ճար չը գտնելով՝ հեռացան ու ոչխարատէրերը չը վարձատրվեցին։ Գինիների գները բարձրացան, այն-ինչ գիւղում արտահանելու հազիւ հազար պուդ գինի կը լինի»։

—

ԱՍԽԱԲԱԴԻՑ մեզ գրում են. «Բագուի երկարատեւ եւ քայքայող կրիզիսի չնորհիւ, բանւոր դասակարգի ահագին հոսանք է սկսվել դէպի Անդրկասպեան երկիրը։ Դրանցից չատերը մեծ յոյսերով ճանապարհ են ընկնում դէպի այս կողմը, մանաւանդ դէպի Ասխաբադ, սակայն հասնելով այստեղ, յոյսերը միանգամայն խորտակվում են»։

ԱՐՏԱՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՈՉ-ՔԱՂԱՔԱԿԱՆ ԴԷՊՔԵՐԸ

Ֆրանսիայում հետզհետէ կազմվում են դաշնակցութիւններ, բայց ոչ քաղաքական, յարձակողական-պաշտպանողական, այլ մարդասիրական։ Մենք արդէն ծանօթացրինք մեր ընթերցողներին վերջերս Պարիզում կազմված երկու նշանաւոր դաշնակցութեան հետ—մ ա ր դ կ ա յ ի ն կ ե ա ն ք ի պ ա շ տ պ ա ն ո ւ թ ե ա ն դ ա շ ն ա կ ց ո ւ թ ի ւ ն, որի նպատակն է պատժել տալ ուտելիքը եւ ըմպելիքը թունաւոր նիւթերով խարդախողներին, եւ մ ա ն կ ա կ ա ն մ ա հ ա ց ո ւ թ ե ա ն դ է մ դ ա շ ն ա կ ց ո ւ թ ի ւ ն, որի նպատակն է փրկել նորածին երեխաներին վաղաժամ մահից։ Այս դաշնակցութեան կարեւորութիւնը չեչտեց մինիստր-նախագահ Վալդէկ-Րուսսօ, նրա հանդիսաւոր բացման օրը, իր ճառի մէջ. «այս դաշնակցութեան նպատակը, ասաց նա, մեր ցեղի պահպանութիւնն է. կառավարութեան, բոլոր կառավարութիւնների պարտաւորութիւնն է՝ խրախուսել նրան»։ Մի այլ դաշնակցութիւն եւս կազմվել է Ֆրանսիայում, ոչ նուազ կարեւոր, քան առաջին երկու դաշնակցութիւնները։ Կազմվել է մի ընկերութիւն թոքախտը դարմանելու համար, որ կոչվում է «Societé des Polycliniques pour le traitement de la tuberculose»—բազմակլինիկների ընկերութիւն թոքախտի դարմանման համար։ Այդ ընկերութիւնը բոլորովին նոր հողի վրա է դրել կռիւը թոքախտի կամ բարակացաւի դէմ, եւ ֆրանսիական «Le Journal» լրագիրը անընդհատ ամբողջ յօդուածներ է նուիրում նոր ընկերութիւն եռանդուն գործունէութեան, որի հետ մենք կը ծանօթացնենք մեր ընթերցողներին մի այլ անգամ։

Ֆրանսիական մեծ բանաստեղծ Վիկտոր Հիւգոյի ծննդեան հարիւրամեակը, որ տօնվեց այս փետրվարի 17-ին, մի նոր զարկ տուեց եղբայրական եւ գրական համերաշխութեան գաղափարին, որի համար այնքան աշխատեց հռչակաւոր բանաստեղծը։ Ազգերի եւ երկիրների դաշնակցութիւնը, հիմնված ոչ թէ քաղաքական դաշնագրերի, այլ մտքի մեծ ներկայացուցիչների քարոզած գաղափարների վրա—որպիսի հիանալի երեւոյթ մարդկութեան քաղաքակրթական զարգացման պատմութեան մէջ։ Հռոմը, յաւիտենական քաղաքը, փետրվարի 17-ին, տօնեց իր հռչակաւոր Կապիտօլի մէջ ֆրանսիական մեծ բանաստեղծի արձանը, որ պէտք է դրվի Գարիբալդու արձանի հանդէպ։ Այդ օրը Հռոմի համալսարանի նշանաւոր պրոֆէսօր Անջելօ դը-Գուբերնատիսը համալսարանում կը նկարագրէ ուսանողների առաջ Վիկտոր Հիւգոյի փառաւոր գործունէութիւնը։

Վիկտոր-Հիւգօն Կապիտօլում. որքան կը յուզվէր մեծ բանաստեղծը այդ փառաբանութիւնից. նա սիրում էր Իտալիան, եւ 1866 թ., երբ Ֆլօրէնցիայի քաղաքապետութիւնը ուղարկեց նրան Դանտէի յօբելեանի յիշատակին խփել տուած մէդալը՝ նա աղաղակեց. «անհուն պատիւ է ստանալ յանուն Իտալիայի ինձ ուղարկված Դանտէի յօբելեանական մէդալը. իմ անունն ձեզ համար Ֆրանսիայի համանունն է, ասում էք դուք։ Այո, իմ մէջ, ինչպէս եւ բոլոր Ֆրանսիացիների մէջ, կայ մի քիչ Ֆրանսիայի հոգուց, եւ Ֆրանսիայի այդ հոգին կամենում է լոյս, առաջադիմութիւն, խաղաղութիւն եւ ազատութիւն, եւ Ֆրանսիայի այդ հոգին կամենում է բոլոր ազգերի մեծութիւնը, եւ Ֆրանսիայի այդ հոգին իրան քոյր ունի Իտալիայի հոգին»։

Ուրեմն, եթէ Վիկտոր Հիւգոյի հոգին Ֆրանսիայի հոգին է, այդ հոգին գնաց միացաւ Իտալիայի հոգու հետ։

Գերմանիան եւս չէ կամենում զանց առնել եղբայրակցութիւնը գրականութեան եւ մտքի հողի վրա։ Վիլհելմ II կայսրը նուիրեց նորերս Հռոմին Գեօթէի արձանը։ Սակայն կայսրի այդ քաղաքավարական ընթացքը զանազան մեկնութիւնների առիթ տուեց. նա կամեցաւ, որ Գեօթէի արձանը կանգնեցնվի Հռոմի մէջ. այդ չատ վեհանձն մի միտք է, եթէ իր տակ թագնված չունենայ գերագահութեան ցանկութիւնը. դրանով, մեկնում են ուրիշները, կայսրը կամեցել է հաստատել գերմանական հանճարի գերակչռութիւնը Իտալիայի եւ նոյն-իսկ ամբողջ աշխարհի վրա։ Մեծ բանաստեղծները պատկանում են բոլոր ազգերին. Շէքսպիրի արձանը Պարիզում նոյնքան իր տեղը կը լինի, որքան Լօնդօնում։ Գեօթէի արձանը նոյնպէս ոչ մի անյարմարութիւն չունի, եթէ դրվի Հռոմում, մանաւանդ որ Իտալիան խորին ներշնչումներ է տուել Գեօթէին։

Սակայն իտալական ազգային ինքնասիրութիւնը չը վիրաւորելու կամ Վիլհելմ II կայսրի փառասիրական ձգտումները ի չիք դարձնելու համար,—եթէ նա ունեցել է այդ ձգտումները,—Անջէլլօ դը Գուբերնատիս խորհուրդ է տալիս՝ Իտալիայի անունով Բերլին քաղաքին նուիրել Դանտէի արձանը։ Այդպիսով կայսրի քաղաքական ակտը կը դառնայ պարզապէս գրական եղբայրակցութեան յարգանք։

Հ. Ա.

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

—«Politische Correspondenz» լրագրում կարդում ենք հետեւեալը անգլօ-ճապօնական համաձայնութեան մասին. «Պետերբուրգում բոլորովին սառն կերպով վերաբերվեցին այն համաձայնութեանը, որ կապված է Լօնդօնի եւ Տօկիօյի մէջ։ Ոչ մի այնպիսի բան չը կայ այդ համաձայնութեան մէջ, որ Ռուսաստանին անսպասելի տհաճութիւն պատճառէր։ Դիտելով պետութիւնների համախմբումը եւ նրանց քաղաքականութիւնը վերջին տարիների ընթացքում հեռաւոր Արեւելքում, առաջուց կարելի էր գուչակել, որ Անգլիայի եւ Ճապօնիայի վաղուցվայ միաբան գործունէութիւնը մի օր կը ստանայ որոշ ձեւակերպութիւն։ Համաձայնութեան բովանդակութիւնն եւս այնպիսի բան չէ պարունակում իր մէջ, որ կարող լինէր յանկարծակիի բերել Ռուսաստանին, որովհետեւ Չինաստանի եւ Կօրէայի անկախութիւնը կազմում է եւ նրա քաղաքականութեան վերջնական նպատակակէտը, եւ չինական վերջին ճգնաժամի սկզբնական օրերից սկսած Ռուսաստանը մի քանի անգամ արդէն յայտարարել է այդ մասին։ Ինչ վերաբերում է այն պատահմունքներին, որոնց մասին ակնարկներ կան անգլօ-ճապօնական համաձայնութեան մէջ, պէտք է ասել, որ նրանց ազդեցութիւնը ռուսական քաղաքականութեան վրա կարող է երեւան գալ միայն այն բանով, որ այսուհետեւ Ռուսաստանը կրկնապատկված արթնութեամբ կը սկսէ հետեւել արեւելեան-ասիական գործերին, որպէս զի պատրաստ լինի ամեն մի անակնկալ դէպքի ժամանակ պաշտպանելու իր չահերը»։

—Իտալիային սպառնում է մինիստրական ճգնաժամ ապահարզանի հարցի պատճառով։ «Berliner Tageblatt» լրագրի Հռոմի թղթակիցը այս առիթով հաղորդում է հետեւեալը. «Ապահարզանի այրող հարցը կուսակնձոր է դարձել այժմ կառավարչական կուսակցութեան մէջ։ Ինչպէս յայտնի է, հասարակական աշխատանքների մինիստր բարօն Ջիուսսօ դուրս եկաւ մինիստրութեան կազմից նրա համար, որ իբրեւ մի հաւատացող կաթօլիկ, բողոքէ ապահարզանի օրէնքի դէմ, որ յայտնապէս հակակղերական բնաւորութիւն ունի։ Չը նայելով դրան՝ մինիստրութիւնը այնու ամենայնիւ կառաջարկէ այդ օրինագիծը պատգամաւորների ժողովին։ Իտալական մինիստր-նախագահ Ցանարդէլլի արդէն յայտնել է, որ ապահարզանի նախագիծը, չը նայելով այն դիմադրութեան, որ ցոյց են տալիս նրան Իտալիայի կղերական չրջանները, կը դառնայ օրէնք։ Ասում են, թէ նախկին մինիստր-նախագահ Ջեօլիտտի հետեւեալ սրախօսութիւնն է արել այդ օրինագծի վերաբերմամբ. «Ես ինքս ապահարզանի կողմնակից եմ,—ասել է նա.—բայց դժբախտաբար պէտք է խոստովանեմ, որ Իտալիայում երկու կարգի մարդիկ են միայն հետաքրքրվում այդ հարցով,—ուսանողները, որոնք դեռ եւս կին չունեն, եւ աբեղաները, որոնք չեն համարձակվում կին ունենալ»։

—«Tägl. Rundschau» լրագիրը հաղորդում է, որ Բուկ քաղաքը, որի ազգաբնակութիւնը բաղկացած է մեծ մասամբ լեհացիներից, երկրորդ Վրէշէն է, որովհետեւ այնտեղ դպրոցական աշակերտները, չը նայելով նոյն-իսկ ծնողների պատուէրներին՝ պատասխանել կրօնի դասերի ժամանակ ուսուցչի գերմաներէն լեզուով տուած հարցերին, յամառութեամբ չարունակում են լուռ մնալ՝ պատրուակ բռնելով, թէ չեն հասկանում գերմաներէն լեզուով առաջարկած հարցերը։ Ոչ մի սպառնալիք նրանց վրա չէ ազդում։ «Տարօրինակ բան է,—ասում է լրագիրը,—որ երեխաները այդպէս յանկարծ դադարեցին հասկանալ գերմանական լեզուն, թէպէտեւ իւրաքանչիւր օր երկու ժամ չարունակ սովորում են այդ լեզուն»։

ԽԱՌՆ ԼՈՒՐԵՐ

Մ Ա Ն Ր Ա Ն Կ Ա Ր

—Ինչու չէք հրատարակում մրցանակի համար ներկայացրած աշխատութիւնը։

Այս հարցով դիմեց ինձ մի տասն օր առաջ Թիֆլիսի իմ ծանօթներից մէկը։

Ցոյս ունեմ՝ իմ ընթերցողը չէ մոռացել, որ ես նշանակել էի հ ա զ ա ր ռ ո ւ բ լ ի ա ն ո ց մի մրցանակ։

Թեման որոշ էր։

Հազար ռուբլի ստանալ ցանկացողը պէտք է ներկայացնէր մի աշխատութիւն, որի մէջ ցոյց տուած լինէր, թէ արդեօք Գօգօլի տիպերը որ եւ է նմանութիւն ունեն մեր հ ա յ կ ա կ ա ն կամ ընդհանուր կ ո վ կ ա ս ե ա ն տ ի պ ե ր ի հետ։ Աշխատութիւնը պէտք է պարզէր, թէ արդեօք Գօգօլը ունի՞ որ եւ է հետաքրքրութիւն կամ ուսանելի կողմեր մեզ համար։

Ահա իմ ծանօթի հարցմունքը վերաբերում էր այդ մրցանակին։

—Դեռ ոչ մի աշխատութիւն չեմ ստացել, պատասխանեցի ես։

—Մի՞թէ, բացագանչեց ծանօթս. անհաւատալի է։ Ապա ինչու այդ մասին չէք յայտարարում «ի գիտութիւն ընդհանրութեան»։ Ձեր պայմանաժամը մինչեւ փետրվարի 1-ն էր։

—Ճիշտ է, առարկեցի ես, պայմանաժամը փետրվարի մէկն էր, բայց ես չէի կամենում բծախնդիր լինել։ Անկասկած, ես կարող էի փետրվարի մէկից յետոյ այլ եւս չընդունել ոչ մի աշխատութիւն։ Բայց ինձ հետաքրքրում էր գործը։ Թող լինի մի քանի օր ուշ, միայն թէ լինի։ Յետոյ մի իրաւաբանական թիւրիմացութիւնից էլ վախենում էի։

—Ի՞նչ իրաւաբանական թիւրիմացութիւն, հարցրեց ծանօթս։

—Ո՞վ գիտէ հիմիկվայ մարդկանց, բացատրեցի ես։ Մէկը կարող էր իր աշխատութիւնը յանձնած լինել պօստին մինչեւ փետրվարի մէկը, իսկ իմ ձեռքը կը հասնէր մի հինգ կամ տասն օրից յետոյ։ Լաւն այն է սպասենք։ Աւելորդ տեղը դատարան գնալուց ազատ կը լինենք։

Ծանօթս համաձայնվեց։

Սպասեցի մինչեւ այսօր։ Կարծեմ բաւական է։

Ես ցանկանում էի, որ այդ աշխատութիւնը լոյս տեսնէր Գօգօլի յօբելեանի օրը, փետրվարի 21-ին։

Միայն չորս օր է մնացել։ Իսկ ես մինչեւ այսօր, փետրվարի 17-ը, ոչ մի աշխատութիւն չեմ ստացել մրցանակի համար։

—

Բայց ես ստացայ մի քանի նամակներ մրցանակի վերաբերութեամբ։

Մի նամակագիր յայտնում էր, որ նա չատ նիւթ ունի պահանջված աշխատութիւնը կազմելու համար. սակայն նա անյարմար է գտնում նրա հրատարակութիւնը ներկայումս։ Նա ուսումնասիրել է վարագոյրի յետեւում կատարվող չատ երեւոյթներ եւ սարսափում է այն տպաւորութիւնից, որ կը գործեն նրա մերկացումները հասարակութեան վրա։

Միւսը առաջարկում էր, որ ես նրա հաղորդած բնորոշ դէպքերից կազմեմ այն աշխատութիւնը, ոլի մասին յայտարարել եմ։ Եւ իբրեւ նմուշներ նա ուղարկել էր երկու դէպքերի նկարագրութիւն եւ մի դօկումենտ։

Երրորդը խորհուրդ էր տալիս, որ ես ձեռք վերցնեմ այդ տեսակ ազգամնաս մի գործից։ Ի՞նչպէս կարելի է, գրում էր նա, յայտարարել օրը ցերեկով, որ մեզանում գոյութիւն ունեն Գօգօլի տիպերի նման բացասական տիպեր։

Չորրորդը, հինգերորդը խորհուրդ էին տալիս, որ մրցանակիս տամ մի ուրիչ գործադրութիւն, որ փոխեմ թեման եւ որ վերջապէս գումարի մի մասը տամ նախօրէն, աւանսով։

Ի՞նչ երկարացնեմ, նամակները ինձ չը գոհացրին, եւ իմ նշանակած մրցանակը գործադրութիւն չը ստացաւ։

Ես պարտաւոր էի այս մասին յայտնել իմ ընթերցողներին։

—

Երբ պատմեցի ծանօթիս մրցանակի վերաբերեալ բոլոր տեղեկութիւնները, նա ժպտաց եւ խորամանկ հայեացքով նայեց ինձ վրա։

—Ես ուրախ եմ, ասաց նա, որ այդպէս էլ եղել է։ Այդ մրցանակի չաջողվելը ինքն ըստ ինքեան մի հանգամանք է, որ յիշեցնում է Գօգօլի դուրս բերած կեանքի երեւոյթները։

—Բայց ուրախանալու ամենեւին ոչինչ չը կայ, որովհետեւ իմ ծրագրած աշխատութիւնը կարող էր չատ ուսանելի եւ հետաքրքրական լինել։

Մենք սկսեցինք պատմել եւ ներկայացնել միմեանց, թէ ինչ ձեւով կարող էին դասաւորված լինել տիպերը եւ ինչ գոյներով նկարագրված լինել։ Շատ կէտերում սակայն համակարծիք չեղանք։

—Ի՞նչ տեղ կը տաք, օրինակ, հարցրեց նա, մի այս տեսակ դէպքին։ Մի քանի օր սրանից առաջ Թիֆլիսի քահանաները խմբովին խնդիրք էին ներկայացրել կօնսիստօրիայի միջոցով, յայտնելով, որ Թիֆլիսում եղած քահանաների թիւը այնքան է, որ աւելի քան բաւական է Թիֆլիսի համար։

—Գիտեմ, գիտեմ, ասացի ես, Թիֆլիսում 63 քահանայ կայ։

—Չը նայելով այն հանգամանքին, որ քահանաների թիւը չափազանց է եւ մի քանիսը նոյն-իսկ մնացել են անպաշտօն, դարձեալ ձըգտում է երեւում ուրիչ կողմից Թիֆլիս տեղափոխելու մի քանի նոր քահանաների... միջնորդների, ազանների բարեխօսութեամբ։

—Գիտեմ, այդ էլ գիտեմ, նկատեցի ես, ձեր ասելը ինչ է։

—Այդ գիտէք, բորբոքված նկատեց ծանօթս, բայց այն էլ գիտէ՞ք, որ Կորիւն վարդապետը անցեալ օրը կանչելով իր մօտ խնդիրք ստորագրող քահանաներից մէկին, նախատել է նրան եւ սպառնացել։ Արդեօք գիտէ՞ք, որ մի ուրիչ քահանայ, տեսնելով, որ այդ հանրագիրը հաւանութիւն չէ գտել, ուզում է գնալ եւ յայտնել, որ նա յետ է կենում իր ստորագրութիւնից։

—Ի՞նչպէս թէ յետ է կենում, զարմացած հարցրի ես։

—«Ջնջած համարել», բացատրեց խօսակիցս։ Ես յիչեցի մի ուրիչ դէպք։ Ինն տարի սրանից առաջ հանգուցեալ Սարգիս եպիսկոպոս Տէր Գասպարեանը վերցրել էր Սինօդի արձանագրութիւններից մէկը եւ իր ստորագրութիւնը ջնջել։

—Թէ ինչ։

—«Ջնջած համարել», կրկնեց խօսակիցս։ Այժմ ասացէք, բնորոշ երեւոյթը ո՞ր դասախմբի մէջ գցենք։

Վիճաբանութիւնից պարզվեց, որ այս դէպքերի մէջ երկու բնորոշ գծեր կան, որը եւ բաժանեցինք։

—

Ինձ չատ հիացրին այն բարեսիրտ եւ բարեհոգի յարաբերութիւնները, որոնք ստեղծվել են Թիֆլիսի թեմակալ փոխանորդի եւ քահանաների մէջ։

—Ճիշտ այնպէս, ինչպէս Գօգօլի «հնաւանդ կալուածատէրեր» (Старосвѣтскіе Помѣщики) գրուածքում, նկատեց խօսակիցս։

—Թէկուզ այդպէս, պատասխանեցի ես։

Խօսակիցս ուսերը վեր քաշեց։

Ես պատմեցի, թէ ինչպէս նոր-տարվայ օրը փոխանորդը համախմբել է իր չուրջը Թիֆլիսի քահանաներին, եւ խօսել, զրուցել նրանց հետ ընտանեբար։

—Ոչ, այդպէս չէ, վրա բերեց ծանօթս։ Փոխանորդը ոչ մի ընտանեկան, ոչ մի բարեկամական զրոյցի մասին չէ էլ երազել։ Նա հ ր ա մ ա յ ո ւ մ է քահանաներին ներկայանալ նրան նոր-տարվայ օրը, եւ երբ նրանք ներկայանում են, նա սկսում է խրատներ կարդալ նրանց, յորդորներ անել եւ միայն վերջումը ուրախացնում է նրանց իր երկու խօսքով։

—Ի՞նչ խօսքերով։

—«Այժմ գնացէք»—ահա այս երկու նշանաւոր խօսքով։ Դրանք մխիթարական էին եւ ազդու։ Քահանաները չտապեցին այդ երկու խօսքի համաձայն վարվել եւ մի ակնթարթում անհետացան։

—

Մի ուրիչ անգամ կը պատմեմ այն բիւրաւոր բարեփոխութիւնների մասին, որոնք ծրագրվում են Թիֆլիսի կօնսիստօրիայի եւ թեմի համար։

Այնտեղ այլ եւս Գօգօլի տիպերի համար տեղ չէ մնալու։

Չէք հաւատում,

Վրձին

«ՄՇԱԿԻ» ՀԵՌԱԳԻՐՆԵՐ

ՌՈՒՍԱՑ ԳՈՐԾԱԿԱԼՈՒԹԻՒՆԻՑ

15 փետրվարի

ՄԻՏԱՎԱ։ Անցեալ տարվայ ընթացքում Լիբավայի նաւահանգստից 58 միլիօնի ապրանք է արտահանված։

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Բացվեցին առեւտրական նոր չարքեր։ Կալիշում բացվեց փոխադարձ օգնութեան առաջին կասսան երկրում՝ ամուսնացողների համար։

ԽԱՐԿՕՎ։ Արքեպիսկոպոս Ֆլավիան այցելում է տեղական արական միջնակարգ դպրոցները։—Տեղական նօտարներից մէկի գրասենեակում ծառայողներից մէկը խնդրում էր թոյլ տալ իրան քննութիւն բռնել նօտարի պաշտօն ստանալու համար։ Նահանգական դատարանը նրա խնդիրքը անհետեւանք թողեց։

ԵԿԱՏԵՐԻՆՕՍԼԱՎ։ Դուման յատկացրեց 40,000 ր. քաղաքային հասարակական դրադարանի համար տուն գնելու եւ յարմարեցնելու նպատակով։

ՊՕԼՏԱՎԱ։ Թոյլ է տրված Պօլտավայի քաղաքային վարչութեանը բաց թողնել մէկ միլիօնի օբլիգացիական փոխառութիւն։

ԿՐՕՆՇՏԱԴՏ։ Լօնդօնում պարտքերի համար

անօւրդով ծախվեց Օդէսայի «Լիլիա» չոգենաւը։

ՍԱՐԱՏՕՎ։ Թոյլատրված է զէմստվօին տընտեսագործական ցուցահանդէս կազմել Սարատօվում։

ԼՕԴԶ։ Մօտիկ ապագայում կաւարտվի նոր հիւանդանոցի յատակագիծը։ Կառուցման համար ծախս հաշւած է 300,000 րուբլի։ Կարմիր Խաչի այստեղի կօմիտէտը հանգանակութիւն բացեց յօգուտ Շամախու։

ԼՕՆԴՕՆ։ Չէմբէրլէն յայտնեց համայնքների ժողովին, որ կիտչեներ բօէրական մանր զօրաբաժինների մի քանի առաջնորդներին խօսք տուեց իր սեփական իշխանութեամբ, որ նրանք չեն ենթարկվի որոշած աքսորին. կառավարութիւնը այդ միջոցի դէմ ոչինչ չասեց։

ՆԻԺՆԻ-ՆՕՎԳՕՐՕԴ։ Բօրսային ընկերութեան ժողովը անհրաժեշտ համարեց հիմնել նաւերի եւ բեռների փոխադարձ ապահովագրութեան ընկերութիւն եւ յանձնաժողով ընտրեց կանօնադրութիւնը մշակելու համար։

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Այսօր ջրային ճանապարհների գործիչների համաժողովի վերջնական նիստում յանկարծակի վախճանվեց նախագահող ինժեներ Զբրօժէկ։

Այսօր երկրագործութեան մինիստրի մօտ կայացաւ երեկոյթ ի պատիւ ձկնաբուծութեան կօնգրէսի անդամների։

ՄՕՍԿՎԱ։ Մօսկվայի ոստիկանութեանը տըրված հրամանի մէջ յայտարարված է. «Խախտելու համար փետրվարի 9-ին 1901 թւի մարտի 17-ի որոշումը եւ նրա լրացուցիչ մասերը 1902 թւի յունվարի 23-ին, բանտարկութեան են ենթարկվում՝ երեք ամսով—Մօսկվայի համալսարանի 7 ուսանողներ, տեխնիկական դպրոցի 10 ուսանող, ինժեներական դպրոցի երկու ուսանող, գիւղատնտեսական ինստիտուտի 1 ուսանող, Պետերբուրգի համալսարանի 1 ուսանող, մէժէվօյ ինստիտուտի 20 ուսանող, նկարչութեան դպրոցի երեք աշակերտ, ֆիլարմօնիական դպրոցի 3 աշակերտ, կօնսերվատօրիայի 1 աշակերտ, մանկաբարձական կուրսերի 1 ուսանողուհի, մանկավարժական կուրսերի 2 ուսանողուհի, ատամնաբուժական դպրոցի 1 ուսանողուհի, մանկաբարձական ինստիտուտի 1 ուսանողուհի, երկու ազնուականներ եւ ագրօնօմի մի կին. երկու ամսով—համալսարանի 97 ուսանող. մէկ ամսով—զանազան կոչման 55 անձինք. 15 օրով—Ստրօգանօվեան դպրոցի 7 աշակերտներ 7 օրով—զանազան կոչման 2 անձինք։ Փետրվարի 10-ի նոյն որոշումները խախտելու պատճառով բանտարկութեան են ենթարկված՝ երեք ամսով—1 ծառայող նահանգական զէմստվօի վարչութեան մէջ, մէկ ամսով—համալսարանի 8 ուսանող, ինժեներական դպրոցի 5 ուսանող եւ զանազան կոչման 5 անձինք։

—

Ս. ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ԲՕՐՍԱՆ

12 փետրվարի

Բօրսայի դիսկօնտը	$4^1/_2$—$6^1/_2$		ր.
Պետական 4% րենտան	—	$96^1/_8$	»
I Խաղար. տոմսերը	475—	—	»
II » »	376—	—	»
III » »	298—	—	»
Թիֆլիսի քաղաք. Կրեդիտ. Ընկ. .	8—	—	»
Բագուի » » » .	— —	—	»
Թիֆլիսի հող. բանկի 5% . .	— —	—	»
» » » $4^1/_2$% . .	— —	—	»
Բագուի նաւթ. Ընկ.	360 —	—	»
Կասպիական Ընկ.	4225	—	»
Մանթաշեան եւ Ընկ.	170	—	»

ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԻՒՆԸ ՑԱՑՏՆՈՒՄ Է

—

ՖԻԼԻՊՈՊՈԼ. Գրասիրաց եղբայրութիւն. „Մշակի“ վեցամսեայ բաժանորդագինը 3 րուբլի չէ, այլ 6 րուբլի. հաղորդեցէք ձեր մանրամասն հասցէն։

ԻԳԴԻՐ. Սեդրակ. Ձեր ազգանունը անհնար է կարդալ. գրեցէք պարզ կերպով ձեր հասցէն։

Խմբագիր՝ ԱԼԷՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ
Հրատարակիչներ՝ ԹԱԳՈՒՀԻ ՏԻԳՐԱՆԵԱՆ
ԻՍԱՀԱԿ ՄԷԼԻՔ-ԱՂԱՄԱԼԵԱՆ

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԲՈՒԺԱՐԱՆ ԵՒ

ԴՕԿՏՕՐ Վ. ԱՐԾՐՈՒՆՈՒ

Նորագոյն ապարատներով եւ էլեկտրական մեքենաներով. մասնաւորապէս

ԲԳԻ, ՔԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ ԵՒ ԿՐԾՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐԻ ՀԱՄԱՐ

Сергіевская ул., д. 12.

Թիֆլիսի նահանգապետի պ. պաշտօնակատարը յայտնում է ի տեղեկութիւն ամենքի, որ նա բաց է արել նուիրատւութիւնների ընդունելութիւն յօգուտ շամախեցիների թէ դրամով եւ թէ չորեղէններով։ Նուիրատուները կը ստանան սահմանված անդորրագրեր։ Ժողոված նուիրատւութիւնները կուղարկվեն Բագուի պ. նահանգապետին։ Ցանկացողները կարող են դիմել պ. նահանգապետի դիւանատունը (Զավչավաձեվսկայա եւ Գրիբօեդօվսկայա փողոցների անկիւն) ժամի 10-ից մինչեւ 12-ը։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ՀԱՆՐԱՄԱՏՉԵԼԻ ԹԱՏՐՈՆ

Կիրակի, փետրվարի 17-ին

Հալաբարի Գոենադերեան զօրագնդի դանիլենում, հայ սիրողները, Յօգուտ

«ԵՐԵԽԱՆԵՐԻ ԽՆԱՄԱՏԱՐ ԸՆԿԵՐՈՒԹԵԱՆ»

կը ներկայացնեն

I

ՊԷՊՕ

Կօմեդ. 3 գործող. հեղ. Գ. Սունդուկեանցի

II

ԽԷԶՕՒ ԹՈՒՋԸ

Վօդէվիլ 1 գործող. հեղ. Եմին Տէր-Գրիգորեանի

Մասնակցում են.—Օր. օր. Գուլազեան, Մարիամ. պ.պ. Փիրումեան, Ազեան, Նոնիկեան, Լաչքարեան, Գրիգորեան, Խաչիկեան, Մոմճեան, Միսկինեան եւ ուրիշները։

Տոմսակները 10 կօպէկից մինչեւ 20 կօպէկ։

Սկիզբն է ճիշտ 7 ժամին երեկոյեան։

ԹԻՖԼԻՍԻ ԺՈՂՈՎԱՐԱՆ

Կիրակի, փետրվարի 17-ին,

Տիկ. Վ. Մելիքեանը

Մասնակցութեամբ տ. Արաքսեանի, պ.պ. Տէր-Դաւթեանի եւ Միրաղեանի՝ կը ներկայացնէ

I

ՔՍԱՆԴԱԾ ՕՋԱԽ

Կօմ. 3 գործ. հեղ. Գ. Սունդուկեանի

II

ՍԻՐԱՀԱՐԸ ՍԵՂԱՆԻ ՏԱԿ

Վօդ. 1 գործ. հեղ. Բ. Քամալեանի։

Մասնակցում են. տ.տ. Մելիքեան, Արաքսեան, օր. Վարդուհի, պ.պ. Տէր-Դաւթեան, Ցարութիւնեան, Միրաղեան, Միրզայեան, Երիցեան, Ցակոբջան եւ ուրիշներ։

Սկիզբն է 8 ժ. երեկոյեան։

Տօմսակները կարելի է ստանալ ժողովարանի շվէյցարից։ 2—2

Յայտնում եմ որ յառաջիկայ մայիսին կը լինեմ Կովկաս. իսկ մինչեւ այդ ժամանակ ինձ դիմել ցանկացողները կարող են գրել հետեւեալ հասցէիս։

Paris, Rue Tournon 7.

Քանդակագործ Անդրէաս Տէր-Մարուքեանց
2—3

Պետերբուրգի բժշկական վարչութեան թոյլտուութեամբ։ Մեծ արկղիկը 5 րուբլի, փոքրը—3 ր. եւ 1 ր. 50 կ.։

ՆՈՐ ՄԻՋՈՑ

մազերը բուսցնելու եւ ամրացնելու համար, ոչնչացնում է թեփը։ Դուրս է եկել նաեւ բոլորովին նոր միջոց

ՁՈՒԻ ԿԱԹԸ

երեսին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն տալու համար, ոչնչացնում է արեւի պատճառած սեւութիւնը, մուները, տալիս է կաշուին քնքշութիւն եւ սպիտակութիւն։ Այդ գները չափաւոր են. մեծ սրուակը, արկղիկի մէջ, 2 րուբլի, փոքրը—1 ր. 50 կ. Ծախվում են բոլոր պարֆիւմերական եւ դեղավաճառական խանութներում։ Գլխաւոր պահեստը գտնվում է Պետերբուրգում, Պուշկինեան փողոց, տ. № 15, բնակարան № 12. պահեստի բաժանմունքները գտնվում են. Թիֆլիսում՝ Կովկասեան դեղատան ապրանքների վաճառման ընկերութեան խանութում՝ Երեւանեան հրապարակ եւ նրա բաժանմունքում, Միքայէլեան փողոց եւ Բագւում. նաեւ Միքայէլեան կամուրջի վրա, Պօպօվի եւ Եփրիստակօվի դեղատներում։ Օտարաքաղաքացիների պատուէրները կատարվում են անմիջապէս պօստով։ 45—100

Թիֆլիսի Առեւտրական Նաւթարդիւնաբերական Ընկերութեան Վարչութիւնը

տեղեկացնում է պ.պ. Բաժնետէրերին, որ, համաձայն Ընկերութեան պայմանագրի 6-րորդ գլածին, նա նշանակել է 5%-ի վճարք, այսինքն 5 ր, իւրաքանչիւր փայից։

Դրամի ընդունելութիւնը կը կատարվի Վարչութեան գրասենեակում (Երեւանեան հրապարակ, տուն Խարազեանի, բագում). փետրվարի 25-ից մինչեւ մարտի 4-ը, առաւօտեան 10-ից մինչեւ 2-ը։ (17, 21, 28) 1—3

ԳՈՒՏՏԷՆԲԷՐԳ ԳՐԱԽԱՆՈՒԹՈՒՄ

վաճառվում են՝

«Աւետարան Տեառն մերոյ Յիսուսի Քրիստոսի—4 ր.
«Մաղթանք վասն Հայրապետի ազգիս», ձայնագրեալ—50 կ.
«Աւետարան ճաշու եւ տօնք իւրաքանչիւր աւուրց ի բոլոր տարւոջն»—4 ր.
«Խորհրդատետր սրբոյ պատարագի ըստ ծիսի առաքել ս. եկեղեցւոյ Հայաստանեայց»—60 կ.
«Երեկոյեան ստեղիք մեծի պահոց եւ այլ եկեղեցական հոգեւոր երգեր—1 ր.
«Ժամակարգութիւն Հայաստ. ս. եկեղ.», յորում պարունակին երեք գիրք. «Սաղմոս Դաւթի», «Ատենի ժամագիրք» եւ «Տօնացոյց»—8 ր.
«Շարական հոգեւոր երգոց սուրբ եւ ուղղափառ եկեղեցւոյ Հայաստանեայց—3 ր.
«Ձայնագրեալ երգեցողութիւնք ս. պատարագի—2 ր.
«Երգք ձայնագրեալ ժամագրոց Հայաստանեայց սուրբ եկեղեցւոյ—4 ր.
«Սրբոյ հօրն մերոյ երանելոյն Գրիգոր լուսաւորչի Յաճախապատում ճառք լուսաւորք, Ա. Միք.—1 ր.
«Աւետարան», փոքրադիր, կազմված—70 կ.
«Գիրք սաղմոսաց Դաւթի»—50 կ.
«Մխիթար Գօշի դատաստանագիրք հայոց», Վ. վ. Բաստամեանց—3 ր.
«Հովուական Աստուածաբանութիւն», Մելքիսեդեկ եպիսկոպոսի—1 ր.
«Մահարձան ի յիշատակ Վ. Մամուրեանի—1 ր.
«Կենսագրական յուշեր», Սալալեանի —50 կ.
«Յիսուս Քրիստոսի կեանքը», Ֆարրարի—2 ր. 50 կ.
«Խորհրդածութիւններ Յիսուս Քրիստոսի չարչարանքների եւ մահուան մասին»—1 ր.
«Հարիւրամեակ կենարար ս. Խաչի Վերացման Մօսկվայի հայոց եկեղեցւոյն»—1 ր. 50 կ.
«Քահանայ, Աստուծոյ տաճարը եւ եկեղեցական ս. պատկերներ», Պ. ք. Տէր-Յովհ.—28 կ.
Սուրբ գրոց հին ուխտի պատմութիւնը», աշխարհաբար լեզուով, Գ. ք. Մանդակունու—2 ր.

Դիմել՝ Тифлисъ, Книжный магазинъ Гуттенбергъ. Г. Галустяну, Лорисъ-Меликовская ул. № 11. 1—3

ՎԱՃԱՌՎՈՒՄ ԵՆ

Ոսկէ մեդալի արժանացած խնձորենիներ եւ տանձենիներ, Լագօդեխից, Աֆրիկեանի «Աչխատանք» ընկերութիւնից։ Միքայէլեան փողոց, № 101, Ուսումնարան Տէր-Ստեփանօվի։ 1—3

ԿԱՐՍ-ՄՈՒՐՋԱՅԻ...

...տկարութեան պատճառով, շամախեցիների...
...տին տրվելիք համերգը յետաձգվում է ...
...ամսին։

ՍԱՐԱՏՕՎԻ ՍԱՐՊԻՆԿԱ

ԳԵՂԱՅԻԿ ԹԵԹԵՒ ԳՈՐԾՈՒԱԾՔ

հրջազգեստների եւ սպիտակեղէնների համար

350 ՆՄՈՒՇՆԵՐ ԱԼԲՕՄՈՒՄ 350

Ուղարկվում են 56 կօպէկի մարկա ստանալուց յետոյ
ԳՈՐԾԱՐԱՆԱՏԷՐԵՐ ԵՒ ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՏՈՒՆ
ԱՆԴՐԷՅ ԲԷՆԴԷՐ ԵՒ ՈՐԴԻՔ
ՄՕՍԿՎԱ, Իլինկա

ԱՄԱՌՎԱՅ 1902 ԹՒԻ ՀԱՄԱՐ

Առանձին պատուէրների ուղարկումը կատարվում է ձրի։

ԳՈՐԾԱՐԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆ

Заявленъ отдѣлу промышленности.

ԳՈՐԾԱՐԱՆԱԿԱՆ ՆՇԱՆ

ՆԱԽԱԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆ

Ն. Ի. ԲՕԶԱՐՋԵԱՆՑԻ Ձ—ՈՎ

ԾԽԱԽՈՏԻ ԳՈՐԾԱՐԱՆԻՑ

ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ

Վերջին ժամանակներս ծախու երեւացին

ՊԱՊԻՐՕՍՆԵՐ

Նոյն տեսակ տիպերով եւ մակագրութիւնների նոյնանման տառերով էտիկէտների վրա, նոյնպէս եւ ծրարների ու թղթարկղների նոյն ձեւով, գործածելով նոյն գոյնի թուղթ եարլիկների եւ ծրարների համար, որոնք վաղուց մեր ֆիրմայի ահագին տարածումն ստացած պապիրոսների արտաքին տարբերութիւնն են կազմում.

Ի նախազգուշացումն ամեն խաբեբայութիւններից

բոլոր էտիկէտների վրա մենք սահմանել ենք առանձին նշան, որ հաստատված է ֆինանսների մինիստրութեան արդիւնաբերական բաժնի կօմիտէտի կողմից։ Մեր գործարանի նշանին նմանեցնելու համար յանցաւորները դատի կենթարկվեն օրինական կարգով։ Մեր ֆաբրիկատները գնելու ժամանակ խնդրում ենք առանձին ուշադրութիւն դարձնել գործարանական նշանի եւ մակագրութեան վրա։

Н. И. БОЗАРДЖІЯНЦЪ С—МИ.

(ռ. հ. կ.) 5—6

Дозволено Цензурою, Тифлисъ, 16 Февраля 1902 г. Электропечатня Груз. Издат. Т—ва. Б.-Ванкская ул.